

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

Podpora in razvoj pouka slovenskega jezika v zamejstvu – Hrvaška

Strokovno-razvojna naloga: **Koordinacija in evalvacija učenja slovenskega jezika na Hrvaškem**

Financer: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije

Št. pogodbe:

Obdobje trajanja: 2023

Izvajalec: Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana

Vodja: dr. Barbara Riman

Sodelavci: dr. Sonja Novak Lukanović, Pia Fon Jager, Ana Malnar

Ljubljana, 2023

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

Kazalo

1. Uvod	3
2. Učenje slovenskega jezika v Varaždinski županiji	10
3. Učenje slovenskega jezika v letu 2023	13
4. Zaključek	17
5. Literatura	18
6. Popis grafov, tabel	20
7. Priloge	21

1 Uvod

Varaždinska županija je ena od hrvaških županij v obmejnem slovensko-hrvaškem območju, ki na severozahodu meji na Republiko Slovenijo, na severu na Medžimursko županijo, na vzhodu na Koprivniško-križevsko županijo, na jugu na Zagrebško županijo, na jugozahodu pa na Krapinsko-zagorsko županijo. Zaradi takšne geografske lege je njena povezanost s sosednjimi slovenskimi kraji od nekdaj izjemno močna. Varaždinsko županijo sestavlja 22 občin¹ in 6 mest² (Varaždinska županija, 2017).

Že skozi zgodovino so se kazale številne slovensko-hrvaške vezi (Riman & Riman, 2023; Škiljan & Riman 2019 Riman 2018; Josipovič & Škiljan 2014 itd.), ki so se oblikovale zaradi življenja v skupnih državnih tvorbah (Avstro-Ogrska monarhija; Kraljevina Jugoslavija, Socialistična Federativna Republika Jugoslavija). Meja med Slovenijo in Hrvaško je ves čas obstajala, a ni bila tako omejevalna kot po slovenski in hrvaški osamosvojitvi leta 1991 (Riman & Markelj 2014).

Po letu 1991 se je status slovenske skupnosti na Hrvaškem spremenil, saj so iz nekdaj konstitutivnega naroda postali manjšina, s tem pa so pridobili tudi določene pravice (Riman & Štiglic 2023). Od takrat se je samoorganizacija slovenske manjšine na Hrvaškem še posebej intenzivirala in največ slovenskih društev je nastalo prav po letu 1991 (literature). Pripadnikom slovenske skupnosti Republika Hrvaška danes zagotavlja obsežne pravice. Najbolj aktivni so pri uresničevanju kulturne avtonomije in pravice do samoorganiziranja. Ena od pravic, kjer so pripadniki nekoliko manj aktivni pri uresničevanju, pa je možnost učenja maternega (slovenskega) jezika v hrvaških izobraževalnih institucijah.

Ohranjanje kulture in jezika pripadnikov manjšine je za vsako manjšinsko skupnost največji izziv, zato je možnost učenja slovenskega jezika v hrvaških šolah toliko bolj pomembna. Možnost učenja slovenskega jezika kljub skromnemu medgeneracijskemu prenosu omogoča izboljšanje položaja manjšinskega jezika ter večjo prepoznavnost, istočasno pa tudi boljše sprejemanje pripadnikov (slovenske) manjšinske skupnosti v družbo, kjer živijo.

Revitalizacija manjšinskega jezika ima na splošno dve glavni nalogi: povečati število govorcev in izboljšati status manjšinskega jezika (Elosua 2016: 213; Hornberger 2008). Tako revitalizacija kot vključevanje manjšinskega jezika v državne izobraževalne institucije in tudi drugi ukrepi lahko pripomorejo k temu, da manjšinski jeziki povečajo svojo institucionalno moč (Bratt Paulston 1994). Slovenščina ima na Hrvaškem relativno urejen status in tudi pravica do učenja slovenščine je zaščitena z zakoni, vendar zaradi

¹ Bednja, Beretinec, Breznica, Breznički Hum, Cestica, Donja Voća, Gornji Kneginec, Jalžabet, Klenovnik, Ljubeščica, Mali Bukovec, Martijanec, Maruševac, Petrijanec, Sračinec, Sveti Đurđ, Sveti Ilija, Trnovec Bartolovečki, Veliki Bukovec, Vidovec, Vinica i Visoko

² Varaždin, Ivanec, Lepoglava, Ludbreg, Novi Marof in Varaždinske toplice

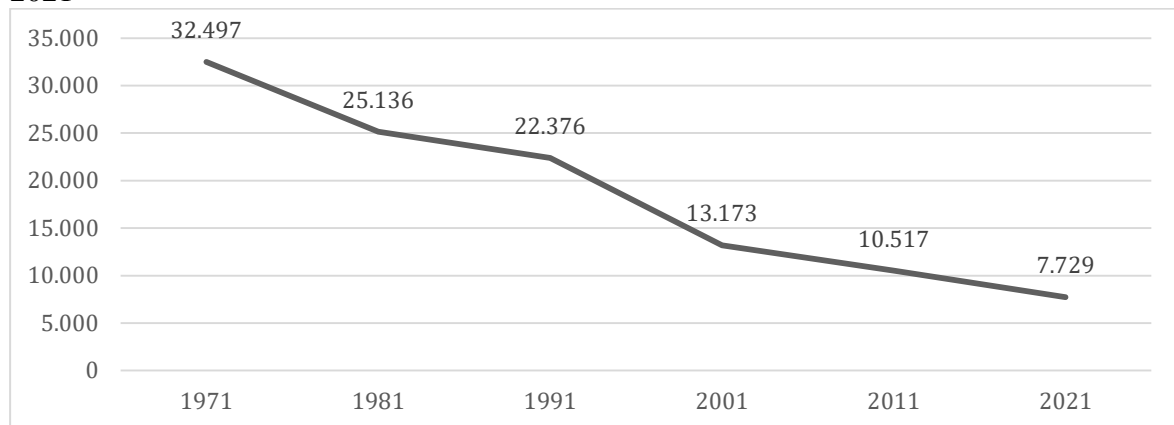

decentraliziranosti same države pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem svoje pravice težko uresničujejo.

Težava slovenščine kot manjšinskega jezika je, da je na Hrvaškem še vedno prisotna predvsem v družinskem okolju in v slovenskih kulturnih društvih (Riman in Novak Lukanović 2021), kar je simptomatično za številne manjšinske jezike (npr. Bashirien language; Yagmur in Kroon 2003: 2).

Na razvoj skupnosti ter ohranjanje kulture in jezika vpliva veliko število dejavnikov, ki so pogosto nevidni. Vsekakor pa na to vpliva tudi sama manjšina in njena številčnost. Popisni podatki kažejo, da je tako na ravni Hrvaške (graf 1) kot na ravni Varaždinske županije zabeležen upad števila posameznikov, ki so se na popisih prebivalstva opredelili kot Slovenci (tabela 1).

Graf 1: Število posameznikov, opredeljenih kot Slovenci na Hrvaškem med letoma 1971 in 2021

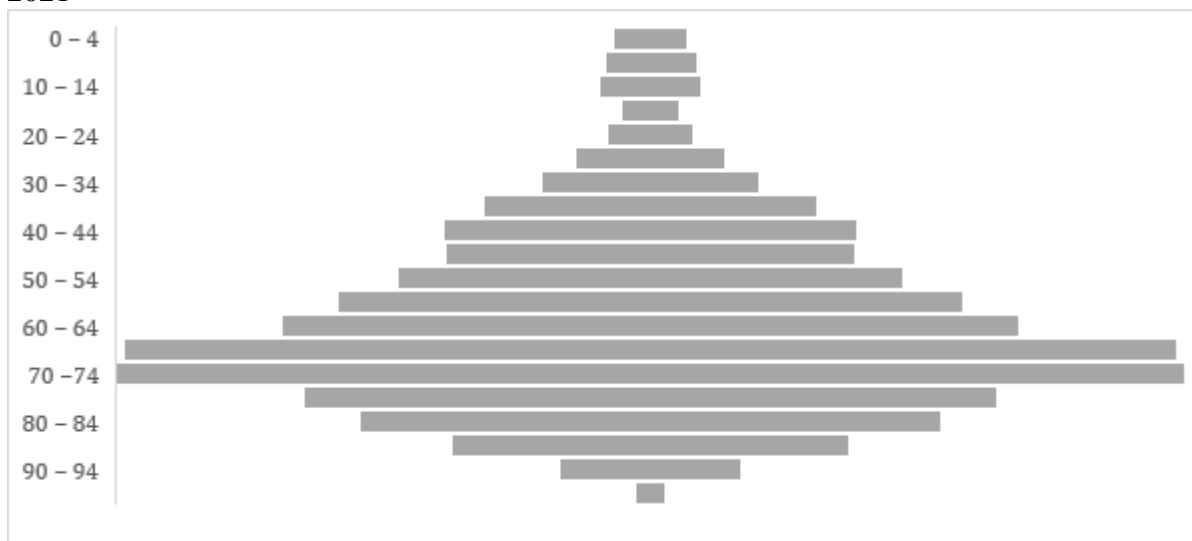

Vir: Popis 2021a

Število Slovencev na Hrvaškem se očitno zmanjšuje, obenem pa je treba poudariti, da so Slovenci ena najstarejših manjšin na Hrvaškem. Kot je razvidno iz popisnih podatkov iz leta 2021, se največ pripadnikov umešča v starostno skupino med 65 in 75 let (graf 2).

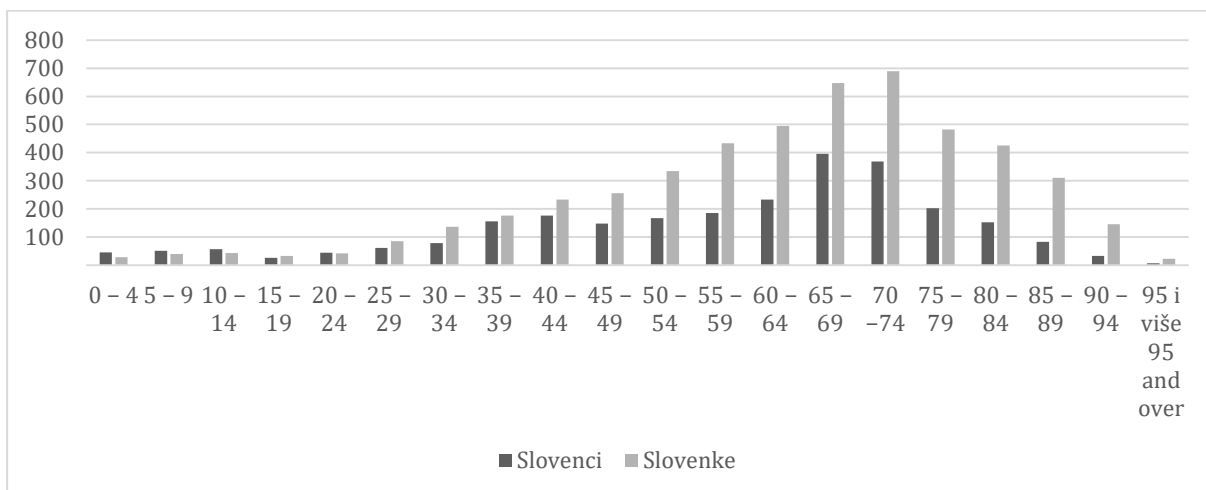
Graf 2: Podatki o starosti pripadnikov slovenske skupnosti na Hrvaškem po popisu iz leta 2021

Vir: Popis 2021b

Popisni podatki kažejo tudi izjemno velika spolno neenakost, predvsem v najštevilčnejši starostni skupini (graf 3). Spolna neenakost je med pripadniki slovenske skupnosti zabeležena že od začetka 20. stoletja (Pajnič 2018; Szabo 1995).

Graf 3: Pripadniki slovenske skupnosti po spolu po popisu prebivalstva iz leta 2021

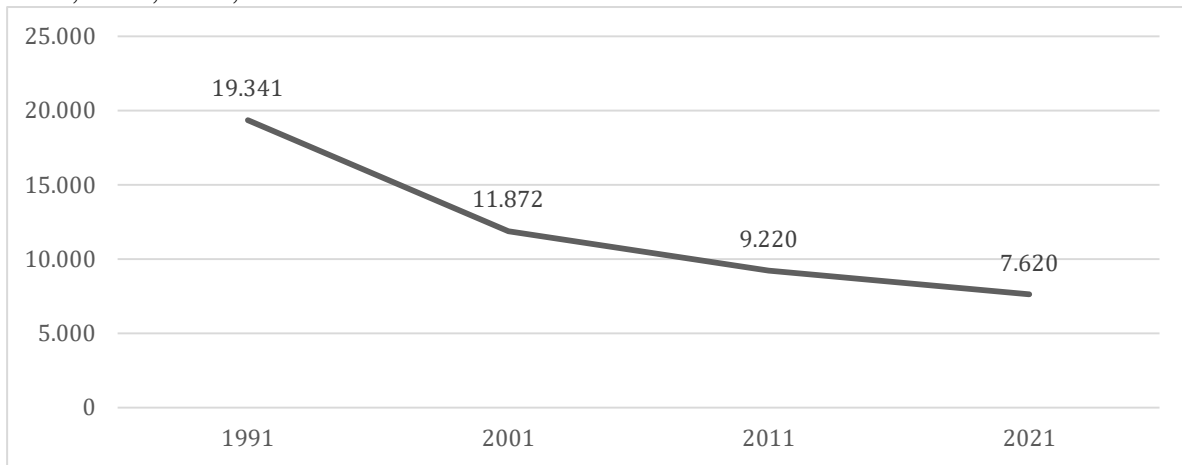

Vir: Popis 2021b

Poleg števila pripadnikov slovenske skupnosti je opazno tudi zmanjševanje števila govorcev slovenskega jezika na Hrvaškem (graf 4).

Graf 4: Število govorcev slovenskega kot maternega jezika po popisih prebivalstva v letih 1991, 2001, 2011, 2021

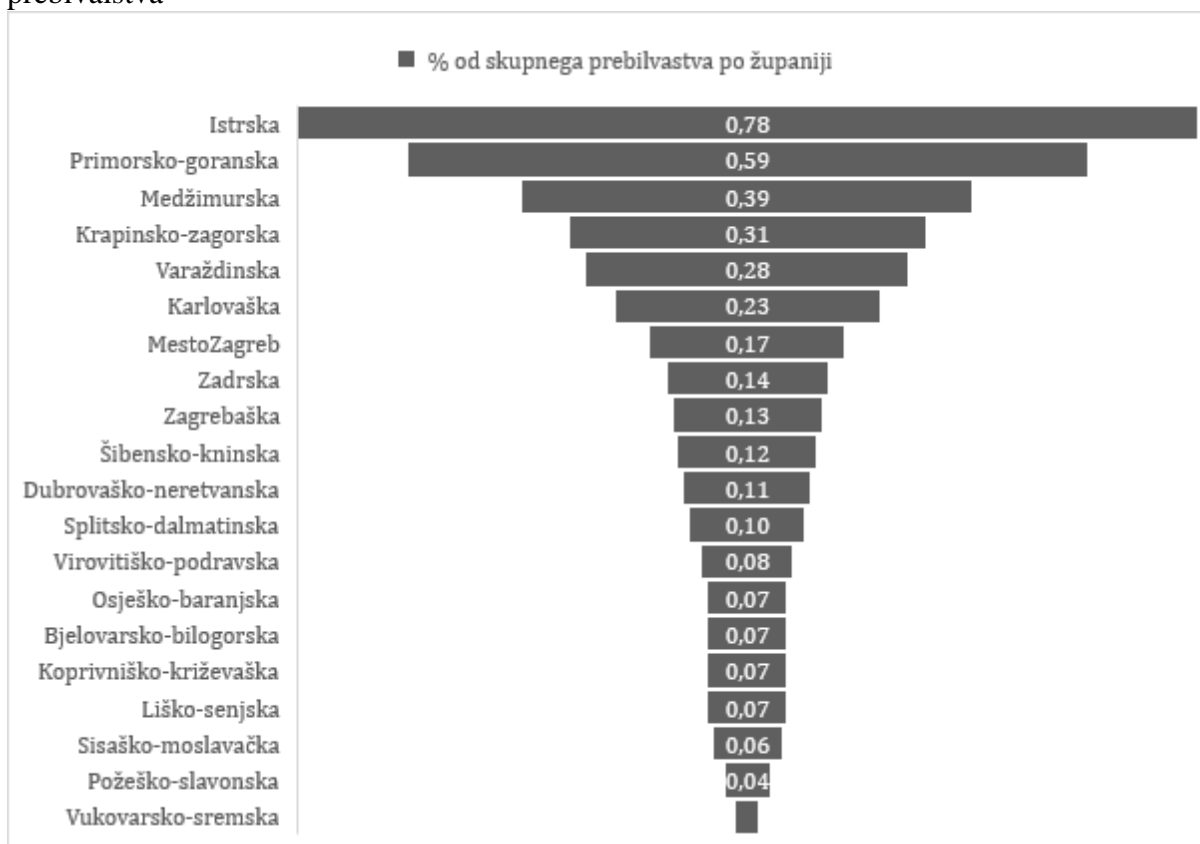
Vir: Popis 2021a

Primerjava podatkov iz preteklih popisov glede na število posameznikov, ki so se opredelili kot Slovenci, in število govorcev slovenskega kot maternega jezika kaže, da so se po popisu v letu 2021 številke skoraj izenačile. 7729 posameznikov se je opredelilo za Slovence, 7620 pa jih je izjavilo, da je slovenščina njihov materni jezik. Tu je treba mogoče dodati še podatek, da je v letu 2021 slovensko državljanstvo imelo 2.625 posameznikov (Popis 2021c).

Podrobnejša klasifikacija pripadnikov slovenske skupnosti za Varaždinsko županijo (po spolu, starostni skupinah) še ni dostopna, lahko pa se naredi primerjava med številom posameznikov, ki so se opredelili kot Slovenci, in številom govorcev slovenskega kot maternega jezika. Zanimivo je, da po številu pripadnikov slovenske skupnosti na Hrvaškem Varaždinska županija zavzema relativno visoko, 5. mesto z 0,28 % skupnega prebivalstva (graf 5).

Graf 5: Županije po številu posameznikov, opredeljenih kot Slovenci, kot % od skupnega prebivalstva

Vir: Popis 2021d

Pred Varaždinsko županijo so glede na številke Istrska, Primorsko-goranska, Medžimurska in Krapinsko-zagorska županija. Pomembno je poudariti, da imata Primorsko-goranska in Istrska županija zelo pestro (samo)organizacijo pripadnikov slovenske manjšine na Hrvaškem (Riman 2022), medtem ko dve sosedi Varaždinske županije nimata nobenega kulturnega društva oz. sveta ali predstavnika slovenske manjšine. Ali gre zgolj za neaktivnost samih pripadnikov slovenske manjšine v teh dveh županijah ali obstajajo kakšni drugi razlogi, bi bilo treba še dodatno raziskati.

Tabela 1: Podatki o številu Slovencev in govorcev slovenskega (materne) jezika po popisih prebivalstva v letih 2001, 2011, 2021

Leto popisa	Skupaj (Varaždinska županija)	Hrvati	Hrvati, %	Slovenci	Slovenci, %	Govorci slovenskega (materne) jezika	Govorci slovenskega (materne) jezika) %
2001	184.769	180.474	97,68	562	0,30	583	0,32
2011	175.951	172.192	97,86	496	0,28	505	0,29
2021	159.487	154.989	97,18	444	0,28	484	0,3

Vir: Popis 2021d.

Iz tabele 1 je razvidno, da so v Varaždinski županiji predvsem prisotni Hrvati (več kot 97 %), Slovencev pa je bilo največ v letu 2001. Od takrat se njihovo število zmanjšuje. Zanimiv je podatek, da je bilo pri vseh popisih nekoliko višje število govorcev slovenskega jezika kot maternega jezika kot pa posameznikov, ki so se opredelili kot Slovenci. To je opaziti tudi v nekaterih mestih in občinah v Varaždinski županiji. Podroben pregled je v tabeli 2.

Tabela 2: Podroben pregled števila Slovencev in govorcev slovenskega (maternega) jezika v Varaždinski županiji po popisu prebivalstva v letu 2021³

Mesto/občina	Skupaj	Slovenci	Slovenci, %	Slovenski	Slovenski, %	%
Cestica	5.425	176	3,24	198	3,65	
Donja Voća	2.030	11	0,54	16	0,79	
Ljubešćica	1.689	8	0,47	10	0,59	
Vinica	3.020	13	0,43	12	0,40	
Bednja	3.389	14	0,41	17	0,50	
Petrijanec	4.553	18	0,40	17	0,37	
Lepoglava	6.945	27	0,39	32	0,46	
Ludbreg	8.477	16	0,19	14	0,17	
Varaždin	43.782	78	0,18	82	0,19	
Maruševac	5.682	10	0,18	12	0,21	
Ivanec	12.723	21	0,17	17	0,13	
Sračinec	4.678	8	0,17	10	0,21	
Visoko	1.335	2	0,15	2	0,15	
Sveti Đurđ	3.326	4	0,12	4	0,12	
Mali Bukovec	1.809	2	0,11	2	0,11	
Trnovec Bartolovečki	6.145	7	0,11	5	0,08	
Beretinec	2.049	2	0,10	2	0,10	
Jalžabet	3.183	3	0,09	4	0,13	
Novi Marof	11.795	10	0,08	9	0,08	
Martijanec	2.638	2	0,08	3	0,11	
Gornji Knežinec	4.900	3	0,06	4	0,08	
Klenovnik	1.793	1	0,06	2	0,11	
Vidovec	4.915	3	0,06	5	0,10	
Varaždinske Toplice	5.537	3	0,05	4	0,07	
Breznica	1.970	1	0,05	0	0,00	
Sveti Ilija	3.242	1	0,03	1	0,03	

Vir: Popis 2021d

³ V občinah Breznički Hum in Veliki Bukovec po popisu prebivalstva niso zabeleženi Slovenci in zato ti dve občini nista prikazani v tabeli 2.

Prej omenjena samoorganizacija je izjemno pomembna za pripadnike slovenske manjšine, prav tako pa tudi za uresničevanje določenih pravic, ki jih pripadniki manjšine imajo. Samoorganiziranje in delovanje kulturnih in drugih slovenskih organizacij na Hrvaškem neposredno vpliva tudi na možnosti učenja in uporabo slovenskega jezika.

V Varaždinski županiji v primerjavi z Istrsko in Primorsko-goransko županijo deluje relativno majhno število slovenskih (samo)organizacij. Uspešno deluje Slovensko kulturno društvo Nagelj. Poleg tega je v Varaždinski županiji tudi aktivna predstavnica slovenske manjšine Barbara Antolić Vupora, v občini Cestica pa deluje še Svet slovenske manjšine za občino Cestica, ki je nepopoln in ima 6 članov.

2 Učenje slovenskega jezika v Varaždinski županiji

Danes se na Hrvaškem (poleg komercialnih tečajev, ki se izvajajo v šolah tujih jezikov, in lektoratov na fakultetah) v sodelovanju s slovensko skupnostjo izvajajo naslednje oblike poučevanja slovenskega jezika:

1. dopolnilni pouk slovenskega jezika in kulture;
2. učenje slovenskega jezika in kulture po modelu C;
3. učenje slovenskega jezika in kulture v Varaždinski županiji;
4. tečaji (Riman & Novak Lukanović, 2021).

V Varaždinski županiji se izvajata dve obliki, in sicer učenje slovenskega jezika in kulture po modelu C in učenje slovenskega jezika in kulture v Varaždinski županiji.

a) Model C

Pravico do učenja maternega jezika in kulture po modelu C v hrvaških izobraževalnih institucijah so pripadniki slovenske skupnosti začeli uresničevati po letu 2007. Prvič je bila namreč omogočena možnost učenja slovenskega jezika v hrvaški javni instituciji v drugi polovici šolskega leta 2007/08, in sicer v OŠ Štrigova v Medžimurski županiji. Po različnih zapletih (Medvešek & Riman 2019, 252) pa je bila ta možnost za OŠ Štrigova ukinjena. V Varaždinski županiji se razen v Drugi gimnaziji v Varaždinu, kjer se slovenščina poučuje od šolskega leta 2011/12 dalje, v nobeni drugi hrvaški izobraževalni instituciji ne izvaja pouk slovenskega jezika in kulture po modelu C. Ta oblika je najbolj zaživela v Istrski in Primorsko-goranski županiji.

Učenje slovenskega jezika na Drugi gimnaziji v Varaždinu se je začelo v šolskem letu 2011/12 na predlog Sveta slovenske nacionalne manjšine Varaždinske županije in v sodelovanju z Ministrstvom za znanost, izobraževanje in šport Republike Hrvaške, Zvezo slovenskih kulturnih društev in Upravnim oddelkom za šolstvo Varaždinske županije. Druga gimnazija Varaždin je tako prva gimnazija na Hrvaškem, kjer se dijaki vseh letnikov učijo v rednem pouku slovenski jezik in kulturo po modelu C – kar pomeni, da se slovenski jezik poučuje kot predmet (2 uri na teden). Predmet slovenski jezik in kultura vključuje tudi spoznavanje slovenske književnosti, geografije, zgodovine, glasbe in likovne umetnosti.

Od leta 2021 si predstavniki slovenske skupnosti v Varaždinski županiji skupaj z Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem in Inštitutom za narodnostna vprašanja iz Ljubljane prizadevajo, da bi se učenje slovenskega jezika po modelu C omogočilo vsaj v eni osnovni šoli v Mestu Varaždin. To zaenkrat še ni zaživelo, je pa bil v začetku leta 2024 s sklicem

sestanka storjen pomemben prvi korak v tej smeri (B V 2024, Barić 2024). Podrobnih podatkov o samem poteku tega procesa uvajanja še ni.

b) Projekt Učenje slovenskega jezika in kulture v Varaždinski županiji

Projekt Učenje slovenskega jezika in kulture v Varaždinski županiji se je začel v šolskem letu 2012/13. Decembra 2012 je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije na pobudo Sveta slovenske nacionalne manjšine v Varaždinski županiji v dogovoru s hrvaškim šolskim ministrstvom in šolskimi oblastmi Varaždinske županije začelo s poskusnim projektom poučevanja slovenščine in slovenske kulture na osnovnih šolah v Varaždinski županiji.

V prvem šolskem letu se je pouk izvajal na naslednjih osnovnih šolah:

OŠ Izidora Poljaka Višnjica (POŠ Julijane Erdödy Drašković, Cvetlin);

OŠ Ante Starčevića Lepoglava;

OŠ Petar Zrinski Jalžabet;

OŠ Cestica;

OŠ Antuna i Ivana Kukuljevića Varaždinske Toplice;

OŠ Petrijanec;

OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog Ivanec;

OŠ Bisag;

OŠ Visoko;

OŠ Breznički Hum;

OŠ grofa Janka Draškovića Klenovnik;

OŠ Andrije Kačića Miošića;

Donja Voća (POŠ Antuna Gustava Matoša, Gornja Voća) (Novak Lukanović, Munda Hirnök & Medvešek 2014).

Projekt je bil zastavljen tako, da učitelji iz (obmejnih) slovenskih šol ob soglasju ravnateljstev šol po končanem pouku na svoji matični šoli odidejo poučevati slovenski jezik in kulturo na (bližnjo) šolo na drugo stran meje. Pouk sicer poteka v prostorih osnovnih šol, vendar ne sodi v okvir rednih šolskih dejavnosti (kot v primeru izvajanja manjšinskega modela C), tako da predmet tudi ni ocenjevan.

V prvem letu izvajanja projekta je osem učiteljic iz slovenskih obmejnih krajev začelo s poukom slovenščine na prej naštetih osnovnih šolah v Varaždinski županiji, sčasoma pa se je število učiteljic, šol in otrok, ki so sodelovali v projektu, spreminjalo. Tako je v šolskem letu 2015/16 pouk obiskovalo 139 učencev (Koprivc 2016, 89), v šolskem letu 2016/17 pa 144 (Medvešek 2017, 160). V šolskem letu 2018/19 so bili k pouku vpisani 103 učenci, v šolskem letu 2019/20 pa samo še 95 učencev (Riman & Novak Lukanović, 2021). Pouk slovenščine tako ob koncu leta 2022 obiskuje 95 učencev.

Raziskave, izvedene v letu 2016, so pokazale, da je pouk slovenščine v tu prikazani obliki, ki je bila v izhodišču organizirana za potrebe slovenske skupnosti, v prvem letu obiskovalo lepo število učencev, ki pa se je v nadaljnjih letih zmanjševalo. Raziskava, izvedena med učenci in njihovimi starši, je še pokazala, da pouk slovenskega jezika obiskuje precejšnje število učencev, ki niso pripadniki slovenske skupnosti oziroma nimajo slovenskega družinskega ozadja. Z dolgoročnega vidika ima vključevanje pripadnikov večinskega naroda v pouk manjšinskega jezika pozitivne učinke, ki se kažejo kot večanje števila govorcev slovenščine na Hrvaškem in dvigovanje statusa slovenskega jezika v lokalnem okolju (Medvešek & Novak Lukanović 2017, 47).

Zaradi določenih izzivov, s katerimi so se srečevale učiteljice slovenskega jezika v Varaždinski županiji, se je začelo z rekonstrukcijo projekta Učenja slovenskega jezika in kulture v Varaždinski županiji. Predvsem se je začelo delati v smeri zmanjševanja števila učiteljic, saj je bilo očitno, da bo lažje usklajevati pouk, se povezovati s pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem in nasploh lažje določiti urnik, ki bo optimalen za šole, učence, starše in učiteljico.

Do zmanjšanja števila učiteljic in zamenjave dosedanjega kadra je prišlo v oktobru 2022. Trenutno pouk izvaja ena učiteljica, ki je že navezala stik s predstavniki slovenske skupnosti v Varaždinski županiji in se redno udeležuje dogodkov, ki so organizirani za učiteljice in učitelje slovenskega jezika na Hrvaškem.

3 Učenje slovenskega jezika v letu 2023

a) Izvajanje pouka slovenskega jezika v osnovnih šolah Varaždinske županije

Ob koncu šolskega leta 2022/23 je bilo v pouk vključenih 69 učencev, v prvi polovici šolskega leta 2023/24 (torej ob koncu koledarskega leta 2023) pa 83 učencev. V šolskem letu se je v projekt vključila še ena šola, tako da je trenutno v projekt vključenih enajst osnovnih šol v Varaždinski županiji (tabela 3)

Tabela 3: Število učencev v osnovnih šolah v Varaždinski županiji

Kraj	Osnovna šola	Število otrok (šolsko leto 2021/22)	Število otrok (šolsko leto 2022/23)	Število otrok december 2023
Cestica	OŠ Cestica	11	4	4
Cvetlin	OŠ Izidora Poljaka, PŠ Cvetlin	5	0	0
Črešnjevo	OŠ Tužno, PS Črešnjevo	12	5	7
Donja Voća	OŠ Andrije Kačića Miošića	1	5	6
Kamenica	OŠ Ivana Rangera	11	5	7
Lepoglava	OŠ Ante Starčevića	14	8	13
Petrijanec	OŠ Petrijanec	24	11	12
Radovan	OŠ Metel Ožegović	16	10	9
Tužno	OŠ Tužno	0	0	5
Vidovec	OŠ Vidovec	35	5	6
Vinica	OŠ Vinica	18	11	7
Višnjica	OŠ Izidora Poljaka	5	5	7
Skupaj		152 učencev	69 učencev	83 učencev

Vir: Riman 2022, Brumec 2023a Brumec 2023b

Pomembno je poudariti, da v šolskem letu 2023/24, na začetku, ko so se zbirale prijave, učiteljica ni imela pomoči Varaždinske županije, temveč je sama kontaktirala ravnatelje. Pomoč je Varaždinska županija obljubljala tudi v letu 2022, a je takratne učiteljice in sedanja učiteljica niso bile deležne. Pomoč je bila predvsem mišljena kot podpora za pisarniški material (papir, barvice itn.).

Iz tabele je razvidno, da se je število učencev skoraj v vseh šolah povečalo. Povečalo se je tudi število učencev nasploh. Razlog za to je verjetno kadrovska sprememba. Zaradi zmanjšanja števila učiteljic je prišlo do lažje koordinacije dela, dogovarjanja z ravnatelji, pa tudi boljše povezave s pripadniki slovenske skupnosti v Varaždinski županiji, kar je še posebej pomembno.

Učiteljica redno pošilja poročila o delu in poročja, da delo poteka v sproščenem vzdušju, na vsaki šoli dve šolski uri na teden. Tako je v letu 2023 opravila 688 pedagoških ur. Kontinuirano je v stiku z ravnatelji in po potrebi tudi s starši (Brumec 2023a).

Poudarja da ima občutek, da se učenci radi vračajo k pouku. Med razlogi navaja predvsem zanimanje za študij oziroma delo v Sloveniji ali sorodstvene povezave s Slovenijo.

Slika 1. Pouk slovenskega jezika 1.

Vir: Osebni arhiv Špele Brumec

Slika 2. Pouk slovenskega jezika 2.

»Učenci se želijo učiti slovenskega jezika, ker jih v prihodnosti zanima študij oz. delo v Sloveniji, blizu je slovenska meja, ki jo pogosto prehajajo, velikokrat pa jih spodbujajo tudi sorodstvene povezave s Slovenci« (Goznik 2024).

Učiteljica si prizadeva, da bi učenci tudi obiskali Slovenijo ter se na ta način dodatno zavedali pomembnosti učenja in znanja slovenskega jezika.

V februarju je tako z učenci gostovala na OŠ Videm pri Ptuju. Vključeni so bili v pustno povorko, ki poteka v omenjenem kraju. Ogledali so si šolo in lutkovno predstavo, ki so jo zanje pripravili videmski učenci.

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

Slika 3. Gostovanje na OŠ Videm pri Ptuj

Vir: Osebni arhiv Špele Brumec

V maju so organizirali ekskurzijo in obiskali Ptuj, knjižnico Ivana Potrča Ptuj ter si na ptujskem gradu ogledali razstavljenе zbirke.

Slika 4: Zaključni izlet na Ptuj

Vir: Osebni arhiv Špele Brumec

b) Udeležba na posvetih in izobraževanju

Oktober 2023 se je učiteljica udeležila dvodnevnega seminarja na Reki. 13. in 14. oktobra je na Reki potekalo dvodnevno izobraževanje učiteljev slovenskega jezika na Hrvaškem, ki sta ga pripravila Inštitut za narodnostna vprašanja in Zveza slovenskih društev na Hrvaškem, udeležil pa se ga je tudi predstavnik slovenskega Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport Roman M. Gruden. Martin Vrtačnik in Martina Malnar Novak sta na začetku predstavila delo učiteljev slovenščine na Hrvaškem, temu je sledila razprava o pouku slovenskega jezika na Hrvaškem, ki jo je vodila vodja reške enote Inštituta za narodnostna vprašanja Barbara Riman. Drugi dan so udeleženci poslušali predavanje Simone Gotal in Gjoka Nikolovskega, sledila pa je vrsta zanimivih predavanj in predstavitev »Palčave šiške« kot izletniške destinacije za otroke, vključene v pouk slovenskega jezika in kulture ter predstavitev dela NaKnap Josipa Grgurića in Saše Ožbolta.

c) Povezovanje s predstavniki slovenske skupnosti na Hrvaškem in v Varaždinski županiji

Učiteljica je v drugi polovici leta 2023 kontaktirala in se povezala s slovensko skupnostjo v Varaždinski županiji. Dogovorjeno je sodelovanje učencev ob proslavi Prešernovega dne v februarju 2024.

Povezala se tudi s slovensko skupnostjo na Hrvaškem. Tako so novembra 2023 učenci sodelovali na literarnem natečaju »Z domišljijo na potep.« Razpis je bil objavljen s strani Zveze slovenskih društev na Hrvaškem s podporo Ministrstva za znanost in izobraževanje RH, Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti in Slovenskega doma KPD Bazovica z Reke. Z vezano besedo in obsežnim besediščem je komisijo v kategoriji od 1. do 4. razreda najbolj prepričala Dorotea Habunek z OŠ Radovan, ki je s pesmijo »Domišljija zmore vse« predstavila, kakšno moč ima domišljija. Dosegla je 1. mesto. Za nagrado je dobila celoletno naročnino na revijo Cici zabavnik (priloga 1).

Učiteljica je pouk slovenskega jezika v Varaždinski županiji predstavila tudi v manjšinskem časopisu Novi odmev (priloga 2) in v Štajerskem dnevniku (priloga 3).

4 Zaključek

V letu 2023 so vidni rezultati kadrovskih sprememb, ki jih lahko ocenjujemo kot izboljšava zaradi:

- lažje komunikacije z ravnateljji;
- boljšega pregleda situacije na terenu;
- lažje komunikacije s predstavniki in pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem.

V prvi polovici leta 2023 je opazen večji upad števila učencev, je pa pozitivno to, da se je število v drugi polovici leta 2023 (začetek novega šolskega leta) povečalo.

Pomemben korak je dejstvo, da se je učiteljica povezala s predstavniki slovenske skupnosti na Hrvaškem. To je pomembno zato, ker je učenje slovenskega jezika predvsem namenjeno Slovincem in njihovim potomcem, je pa tudi odlična priložnost za otroke, ki nimajo sorodstvenih vezi s Slovenijo, da se naučijo jezik sosedu.

Ocenjujemo, da smo s kadrovske spremembami dosegli:

- boljše sodelovanje s slovensko skupnostjo na Hrvaškem nasploh;
- boljšo komunikacijo in sodelovanje s predstavniki za šolstvo v Varaždinski županiji;
- po velikem upadu naraščanje števila učencev (ki jih je treba še dodatno spremljati);
- boljšo informiranost INV in MIZŠ o dogajanjih na terenu;
- boljšo povezavo z Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem, posledično pa so vsi otroci v šolskem letu 2022/23 in 2023/24 prejeli ustrezno didaktično gradivo;
- boljšo komunikacijo s predstavniki Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Za večjo kakovost pouka in večje število učencev bi bilo potrebno:

- izvesti močnejšo promocijo slovenskega jezika in kulture v Varaždinski županiji z namenom povečanja števila učencev, ki bi se vključili v program pouka slovenskega jezika, čeprav so določeni koraki že storjeni.

5 Literatura

B V, 2024. Od jeseni, u varaždinskim osnovnim školama, mogućnost učenja slovenskog jezika. *Sjeverni.info*, 2. 2., <https://www.sjeverni.info/od-jeseni-u-varazdinskim-osnovnim-skolama-mogucnost-ucenja-slovenskog-jezika/> (dostop 4. 2. 2024).

Barić, M., 2024. Zajednički sastanak s ravnateljima sedam osnovnih škola Grada Varaždina u mogućnosti učenja slovenskog jezika. *HIA*, 2. 2., <https://www.hia.com.hr/hrvatska/obrazovanje/item/37308-zajednicki-sastanak-s-ravnateljima-sedam-osnovnih-skola-grada-varazdina-u-mogucnosti-ucenja-slovenskog-jezika> (dostop 4. 2. 2024).

Bratt Paulston, C., 1994. *Linguistic Minorities in Multilingual Settings: Implications for Language Policies*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Brumec, Š., 2023a. *Poročilo*. Hrani vodja SRN.

Brumec, Š., 2023b. *Poročilo*. Hrani vodja SRN.

Elosua, P., 2016. Minority language revitalization and educational assessment: Do language related factors impact performance? *Journal of Sociolinguistics* 2(20), 212–228.

Goznik, M. 2024. „Z velikim veseljem ponese del naše kulture med hrvaške učence“. *Štajerski tednik*. 11. 1. <https://tednik.svet24.si/druzba/37805-z-velikim-veseljem-ponesem-del-nase-kulture-med-hrvaske-ucence> (dostop 2. 2. 2024).

Hornberger, N. H. (ur.), 2008. *Can Schools Save Indigenous Languages? Policy and Practice on Four Continents*. New York: Palgrave Macmillan.

Josipovič, D. & Škiljan, F., 2014. Nekaterne novejšje dileme razvoja slovenske manjšine na Hrvaškem s poudarkom na območju ob meji s Slovenijo. *Razprave in gradivo* 73, 29–47.

Medvešek, M. & Novak Lukanović, S., 2017. Perspektive učenja slovenskega jezika v Varaždinski županiji. *Jezik in slovstvo* 4(62), 31-50.

Novak Lukanović, S., Munda Hirnök, K. & Medvešek, M. i dr. *Perspektiva učenja slovenskega jezika v osnovnih šolah Varaždinske županije*. Poročilo. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

Pajnič, K., 2018. Ekonomski položaj in demografska struktura Slovencev na Hrvaškem: včeraj, danes, jutri. *Razprave in gradivo* 80, 65–88.

Popis 2021a, *Popis 2021.-podaci iz prošlih popisa*. DZS, https://podaci.dzs.hr/media/0h4n5q5v/podaci_proslih_popisa.xlsx (dostop 1. 11. 2023).

Popis 2021b, *Stanovništvo prema starosti*. DZS, https://podaci.dzs.hr/media/bahkzev0/popis_2021-stanovnistvo_po_zupanijama.xlsx (dostop 1. 11. 2023).

Popis 2021c, *Stanovništvo prema zemlji državljanstva*. DZS,
https://podaci.dzs.hr/media/3hue4q5v/popis_2021-stanovnistvo_rh.xlsx (dostop 1. 11. 2023).

Popis 2021d, *Stanovništvo prema narodnosti*. DZS,
https://podaci.dzs.hr/media/bahkzev0/popis_2021-stanovnistvo_po_zupanijama.xlsx (dostop 1. 11. 2023).

Riman, B. & Markelj, V. "Živ Hrvat, mrtev Slovenec" : vpliv meje na prebivalstvo na primeru občine Ilirska Bistrica in Kvarnerja. V: M. Belaj i dr. (ur.) *Ponovno iscrtavanje granica : transformacije identiteta i redefiniranje kulturnih regija u novim političkim okolnostima : 12. hrvatsko-slovenske etnološke paralele = Ponovno izrisovanje meja : transformacije identitet in redefiniranje kulturnih regij v novih političnih okoliščinah : 12. slovensko-hrvaške vzporednice*, Hrvatsko etnološko društvo, Slovensko etnološko društvo, Ljubljana, Zagreb, 127-148.

Riman, B & Novak Lukanović, S., 2021. Trideset let učenja slovenskega jezika na Hrvaškem. *Razprave in gradivo* 87, 173–194.

Riman, B. & Riman, K., 2023. Slovenski profesori u hrvatskim kraljevskim i carskim gimnazijama u Hrvatskoj u razdoblju Austro-ugarske monarhije. *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 34, 1-20.

Riman, B. & Štiglić, N. 2022. The socioeconomic position of national minorities with a special emphasis on Slovenes in Croatia over the past thirty years. *Razprave in gradivo*, 50, 25-50.

Riman, K., 2018. Slovenski pisci u Hrvatskoj kao graditelji slovensko-hrvatskih odnosa. *Razprave in gradivo* 80, 43-63.

Szabo, A., 1995. Socijalna struktura Slovenaca u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji između 1880. i 1910. godine. V V. Kržišnik-Bukić (ur.) *Slovenci v Hrvaški*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, 85–105.

Škiljan, F. & Riman, B., 2019. Život pograničnog stanovništva: studija slučaja Međimurje. *Podravina : časopis za geografska i povijesna multidisciplinarna istraživanja*, 36(18), 113-128.

Varaždinska županija, 2017. *Proleksis enciklopedija* online.
<https://proleksis.lzmk.hr/2653/> (dostop 12. 1. 2024).

Yagmur, K. & in Kroon, S., 2003. Ethnolinguistic vitality perceptions and language revitalisation in Bashkortostan. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 4(24),. 319–336.

6 Popis grafov, tabel, slik

Graf 1: Število posameznikov, opredeljenih kot Slovenci na Hrvaškem med letoma 1971 in 2021

Graf 2: Podatki o starosti pripadnikov slovenske skupnosti na Hrvaškem po popisu iz leta 2021

Graf 3: Pripadniki slovenske skupnosti po spolu po popisu prebivalstva iz leta 2021

Graf 4: Število govorcev slovenskega kot maternega jezika po popisih prebivalstva v letih 1991, 2001, 2011, 2021

Graf 5: Županije po številu posameznikov, opredeljenih kot Slovenci, kot % od skupnega prebivalstva

Tabela 1: Podatki o številu Slovencev in govorcev slovenskega (maternega) jezika po popisih prebivalstva v letih 2001, 2011, 2021

Tabela 2: Podroben pregled števila Slovencev in govorcev slovenskega (maternega) jezika v Varaždinski županiji po popisu prebivalstva v letu 2021

Tabela 3: Število učencev v osnovnih šolah v Varaždinski županiji

Slika 1. Pouk slovenskega jezika 1.

Slika 2. Pouk slovenskega jezika 2.

Slika 3. Gostovanje na OŠ Videm pri Ptuj

Slika 4: Zaključni izlet na Ptuj

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

7 Priloge